

WSPOMNIENIE ZDZISŁAWA PYZIKA (1917-2000) - AUTORA PIEŚNI "OD SIEWIERZA JECHAŁ WÓZ"

Wspomnienie Zdzisława Pyzika (1917-2000) **autora pieśni *Od Siewierza jechał wóz***

„Niektórzy badacze nie odróżniali jego utworów od oryginalnych piosenek ludowych; powstała nawet rozprawa o *Starzyku* jako najwyższym osiągnięciu poezji ludowej [...] na okładkach płyt i afiszów pomijano jego nazwisko, a przecież był autorem kilkudziesięciu tekstów. Nieoceniony i niedoceniony został jego wkład w tworzenie kształtu artystycznego „Śląska”- a co za tym idzie – jego sukcesów”
(Krystyna Heska-Kwaśniewicz: *Życie piękne i bogate*, „Śląsk” 2001 nr 3, s. 38.)

Zdzisław Pyzik urodził się 11 kwietnia 1917 r. w Grudnej Kępskiej (w powiecie gorlickim) w rodzinie Stanisława i Stefanii z Kapłońskich. Zdzisław był najstarszy z szóstki rodzeństwa. Rodzice Z. Pyzika byli nauczycielami, a dziadek organistą. Rodzina była głęboko zakorzeniona w kulturze, świadoma społecznie i politycznie. Autor *Karolinki* z domu rodzinnego wyniósł fascynację folklorem, teatrem amatorskim, chórem i orkiestrą.

Po odzyskaniu niepodległości, Pyzikowie w poszukiwaniu lepszych warunków życia przenieśli się na Śląsk, gdzie ojciec Zdzisława objął posadę kierownika szkoły ośmioklasowej w Leszczynach koło Rybnika oraz organisty w parafialnym kościele. W roku 1927 młody Zdzisław Pyzik podjął naukę w państwowym gimnazjum klasycznym w Rybniku - znakomitej szkole o bardzo wysokim poziomie nauczania oraz tradycjach patriotycznych. Nauka w rybnickim gimnazjum wpłynęła na rozwój zainteresowań przyszłego literata oraz stała się fundamentem pracy twórczej. W tym czasie rozwijał swe zdolności muzyczne (często zastępował ojca jako organista), nabywał wiedzę o historii, kulturze i tradycji Śląska, kształcił też języki obce: łacinę, grekę, niemiecki i francuski. W okresie gimnazjalnym zaprzyjaźnił się z Wilhelmem Szewczykiem, z którym połączyło go wspólne umiłowanie sztuki i literatury.

Po zdaniu egzaminu dojrzałości w 1936 r., podjął Pyzik zatrudnienie w Szkole Pracy Społecznej w Cieszynie oraz równocześnie odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych. W tym samym roku miał sposobność poznania rozgłośni katowickiego radia, gdy wraz z kolegami szkolnymi przedstawiał słuchowisko o szkolnej spółdzielni. Jakby w przeczuciu późniejszej pasji, w 1937 r. Zdzisław Pyzik zdał egzamin spikerski. W roku 1938 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W czasach studenckich zetknął się z przyszłym papieżem Karolem Wojtyłą, pisząc nawet recenzję jego wierszy. Niestety, między innymi ze względu na trudną sytuację materialną, Zdzisław Pyzik zmuszony był przerwać wymarzone studia już po roku nauki. Wrócił do Cieszyna, gdzie zastał go wrzesień 1939 roku. Odbył kampanię wrześniową jako dowódca plutonu strzeleckiego w 3. Pułku Strzelców Podhalańskich. Wieziony do niewoli niemieckiej uciekł z pociągu w okolicach Krakowa. Związał się z konspiracyjną grupą „Ojczyzna-Omega”, a od 1942 r. z Armią Krajową.

W czasie wojny w roku 1940 Zdzisław Pyzik zawarł związek małżeński z Gertrudą. Po roku przyszła na świat ich córka Teresa (późniejsza filolog angielska, naukowiec), a w 1942 r. Maria (późniejsza Maria Wilhelm – znana aktorka Teatru Śląskiego w Katowicach).

Po wyzwoleniu Śląska w 1945 roku autor *Starzyka* zamieszkał w Katowicach i rozpoczął pracę w Rozgłośni Polskiego Radia. W katowickim radiu był reportażystą, redaktorem, spikerem, reżyserem, sprawozdawcą i montażystą. Pisał pogadanki, programy słowno-muzyczne, słuchowiska dla dzieci, audycje świetlicowe, reportaże słuchowiskowe (m.in. z cyklu *Tu mówi Śląsk*), prowadził na antenie naukę piosenek ludowych. Znakomicie sprawdził się jako autor audycji folklorystycznych, które

zapowiadały jedno z najwybitniejszych dokonań jego życia. Pod koniec 1946 r. zaczął prowadzić na stałe audycje świetlicowe i cykl audycji religijnych. W styczniu 1949 roku ze względów politycznych podjął decyzję o oficjalnym odejściu z radia, nie przestając jednak w tworzeniu radiowych testów i słuchowisk. Następnie zawodowo związał się z Agencją Imprez Artystycznych (ARTOS), gdzie dyrektorem był Stanisław Hadyna.

Gdy w 1953 roku S. Hadyna zaczął organizować Państwowy Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk”, zaprosił do współpracy Zdzisława Pyzika, z którym współtworzył repertuar pierwszych koncertów. W zespole nazywany był Pyzik „nadwornym poetą na zamku koszęcińskim”, ponieważ przeważnie to on pisał piękne, gwarowe teksty do muzyki Stanisława Hadyny, które z czasem stawały się klasyką „Śląska”. *Starzyk, Karolinka, Karliku, Karliku, Mietlorz, Zwodzony* (utwór znany bardziej jako *Nie chcę cię, nie chcę cię znać*) to tylko nieliczne przykłady najpopularniejszych utworów, które szybko stały się własnością społeczności śpiewającej nie tylko na Śląsku. Niestety niewiele osób pamiętało, że ich autorem był Zdzisław Pyzik. „Pyzikowe teksty” znakomicie stylizowane na folklorystyczne, od samego początku traktowane były jako autentyczne, ludowe i przede wszystkim anonimowe.

Z wczesnego okresu współpracy z Zespołem „Śląsk” pochodzi jedna z najbardziej znanych i lubianych piosenek Pyzika *Od Siewierza. Walczyk zagłębiowski* do muzyki S. Hadyny - stylizowana na kuplet śpiewany na weselach. Utwór po raz pierwszy ukazał się drukiem w śpiewniku autorstwa Stanisława Hadyny pt. *50 piosenek „Śląska”*, wydanego w 1955 roku nakładem Polskiego Wydawnictwa Muzycznego. Za sprawą popularnego utworu, Siewierz stał się miejscem, które Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” sławi niemalże podczas każdego koncertu. *Od Siewierza* to w oryginalny sposób opowiedziana historia o miłości, która jest ważniejsza od spraw materialnych: *„Weźcie teściu dary swe, ja jednego ino chce, żeby zawsze moja miła dobrą żonką dla mnie była”* - zakochany w Siewierzance kawaler puentuje w piosence.

Kiedy w roku 1957 powstał w Katowicach ośrodek telewizyjny, Zdzisław Pyzik został w nim pierwszym kierownikiem Redakcji Estrady i Rozrywki. Napisał w tym czasie i zrealizował kilkanaście programów rozrywkowych, widowisko teatralne dla dzieci, a w dużej mierze dzięki niemu ośrodek TV w Katowicach zaczął przyciągać aktorów i reżyserów z całej Polski.

W 1963 roku rozpoczął studia wieczorowe w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach, gdzie na podstawie dysertacji dotyczącej literatury ludowej okolic Istebnej i Koniakowa, przygotowanej pod kierunkiem Stanisława Zabierowskiego, otrzymał w roku 1967 tytuł magistra.

Fascynacje muzyczne Z. Pyzika znakomicie wpisywały się w bogatą tradycję muzyczną Śląska - chórów, orkiestr, zespołów śpiewaczych. Autor *Zwodzonego* współpracował między innymi z Filharmonią Śląską i Filharmonią Górniczą w Zabrze, Związkiem Śląskich Kół Śpiewaczych. Przez wiele lat sprawował funkcję prezesa (1981-1985), wiceprezesa (1973-1981) oraz honorowego prezesa (od 1985 roku) Oddziału Śląskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Katowicach. Za jego kadencji udało się zahamować regres chórów oraz zwiększyć liczbę orkiestr dętych.

Począwszy od lat osiemdziesiątych twórczość (niestety w dużej mierze niepublikowana) Zdzisława Pyzika wpisuje się w nurt utworów religijnych, co w niezwykle sposób dopełnia jego przebogaty i wielokierunkowy dorobek.

Pisarz zmarł 19 grudnia 2000 r. w Katowicach. Swoją pracą i twórczością wywarł ogromny wpływ na kulturę i tożsamość śląskiej ziemi.

W roku 2018 na antenie TVP3 Katowice wyemitowano reportaż *Karliku, Karliku coś ty robił w Rybniku* zrealizowany przez Zofię Skrok i Hannę Suchorabską, w którym przypomniano wybitną sylwetkę twórczą autora *Starzyka*. W tym samym roku na Rynku w Siewierzu posadowiono pierwszy pomnik upamiętniający Zdzisława Pyzika.

*Referat Oświaty, Kultury i Promocji
Urząd Miasta i Gminy Siewierz*

Opracowano na podstawie:

Hadyna S., Pyzik Z.: *Od Siewierza. Walczyk zagłębiowski* [w:] S. Hadyna: *50 piosenek „Śląska” z repertuaru Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Śląsk”*. *Śpiewnik jednogłosowy*, Kraków 1955, s. 10-11.

Hanke R.: *Słownik biograficzny polskiego śpiewactwa Górnego Śląska. Dla upamiętnienia stulecia Związku Śląskich Kół Śpiewaczych 1910-2010*, Katowice 2010, s. 161-164.

Heska-Kwaśniewicz K.: *Życie piękne i bogate*, „Śląsk” 2001 nr 3, s. 38-39.

Pyzik Z.: *„Pyk, pyk z fajeczki”. Wiersze i piosenki*, wybór i wstęp Katarzyna Węgrzyn, Chorzów [2002].

Wojterzanka A.: *Kim jest ten Pan?*, „Śpiewnik Śląski”, 1996 nr 2-3, s. 39-45.

Wzrost i rozwój fizyczny
Wzrost i rozwój fizyczny jest jednym z najważniejszych wskaźników zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia.

Wzrost i rozwój fizyczny
Wzrost i rozwój fizyczny jest jednym z najważniejszych wskaźników zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia.

Wzrost i rozwój fizyczny
Wzrost i rozwój fizyczny jest jednym z najważniejszych wskaźników zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia.

Wzrost i rozwój fizyczny
Wzrost i rozwój fizyczny jest jednym z najważniejszych wskaźników zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia. Wzrost człowieka zależy od wielu czynników, w tym od genetyki, diety, stylu życia i środowiska. Wzrost człowieka trwa do około 25 roku życia, po czym zaczyna się zmniejszać. Wzrost człowieka jest ważnym wskaźnikiem zdrowia i jakości życia.